

**ÇOCUK SUÇ MAĞDURLARI VE TANIKLARI İLE İLGİLİ MESELELERDE ADALET İÇİN
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOL GÖSTERİCİ İLKELERİNİN
ÇOCUK DOSTU VERSİYONU¹**

Başlarken

Buradaki yol gösterici ilkeler, herhangi bir suçtan mağdur olan veya başkalarının bu duruma düştüğünü gören çocukların, bir hukuk mahkemesinde neler olduğunu anlatırken korunmalarını ve kendilerine adil davranılmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Yasalar, herkesin uyması gereken kurallardır. Böylece insanlar birbirlerine kaygı gösterirler ve güvenlik içinde birlikte yaşarlar. Bir kişi herhangi bir yasayı ihlal ettiğinde suç işlenmiş olur.

Bir kişi yasayı ihlalle suçlandığında, ne olduğunu anlatması için mahkemeye getirilir. Başkalarından da, gelip olayı kendi açılarından anlatmaları için mahkemeye gelmeleri istenir. Mahkemede herkesi dinlerler ve bir yasanın ihlal edilip edilmediğine ve bu konuda ne yapılması gerektiğine karar verirler. Ayrıca, zarar gören kişilere en iyi nasıl yardımcı olunabileceği de kararlaştırılır.

Bir suçtan zarar gören veya başkalarının zarar gördüğüne tanık olan çocuklardan ne olduğunu ve ne hatırladıklarını anlatmaları istenebilir. Böylece bu çocuklar başka çocukların da zarar görmesinin önlenmesine yardımcı olmuş olurlar. Bir çocuk olayı bir mahkemede anlattığında, bu anlattıklarının kaydına ifade adı verilir.

Kimi durumlarda mahkemeye çıkmaları söylenen çocuklar, verdikleri ifade sonucunda yasayı ihlal etmekle suçlanan kişinin cezalandırılabilceğini düşünüp bundan korkarlar veya kaygıya kapılırlar. Ayrıca, suçlanan kişi tanıdıkları ve önem verdikleri bir kişi de olabilir. Böyle durumlarda, çocuklar açısından önemli olan, ne olduğu konusunda doğruyu söylemenin başkalarının korunmasına ve dünyanın daha güvenli bir yer haline gelmesine yardımcı olabileceğini bilmektir.

Başlarken

İnsanlar suç işlediklerinde, yargılanmak üzere hukuk mahkemeleri önüne getirilebilirler. Suç işleyen birini görmüşseniz, mahkemeye neler olup bittiğini anlatmanız önemlidir. Böylece, gerçekten sorumlu olanlar cezalandırılır, masum olanlar da serbest kalır.

¹ BM Yol Gösterici İlkelerinin resmi versiyonu için 22 Temmuz 2005 tarih ve 2005/20 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konsey kararına bakınız. Belgenin elinizdeki çocuk dostu versiyonu Innocenti Araştırma Merkezi ve IBRC'nin desteğiyle UNICEF ve UNODC tarafından hazırlanmıştır ve resmi bir BM belgesi olmayıp çocuklara ve çocuklarla ilgili görevlerde bulunanlara yol gösterme amacı taşımaktadır.

Mesele ne?

Bu belgenin adı "Çocuk mağdurları ve suç tanıklarını ilgilendiren konularda adalete ilişkin yol gösterici ilkeler"dir. Yol gösterici ilkeler resmi tavsiyelerdir ve bunlarla insanların belirli durumlarda neler yapmaları ve nasıl davranmaları gerektiğini açıklamaktadır.

Bu yol gösterici ilkeler, herhangi bir suçtan zarar gören çocuklarla başkalarının zarar gördüğüne tanık olan çocukların, mahkemede durumu anlatırken korunmaları ve kendilerine adil davranılması için hazırlanmıştır. Belge, ayrıca, mahkeme öncesinde ve sonrasında, polisle, avukatlarla, sosyal hizmet görevlileri ile olan konuşmalarında da çocuklara yardımcı olacaktır.

Bu yol gösterici ilkelerin hazırlanmasında farklı ülkelerden kişiler görev almıştır. Bu kişiler, suçun çocuk mağdurlarını ve tanıklarını koruyan ve onlara yardımcı olan iyi girişimlere ve yasalara göz atmışlardır. Ayrıca, ülkelerin çocukları kötü durumlardan korumak adına verdikleri sözleri de dikkate almışlardır. Bu ilkeler 2005 yılında [Birleşmiş Milletler](#) tarafından benimsenmiştir. Bu ilkeler, hükümetler ve suç yüzünden kendileri zarar gören veya başkalarının zarar gördüklerine tanık olan çocuklarla ilgili işler yapan herkes tarafından kullanılacaktır.

Bu belgenin sonunda, bir sözcükler listesi ve bu sözcüklerin ne anlama geldiğine ilişkin açıklamalar bulacaksınız. Böylece, ilk kez karşılaştığınız birtakım sözcükleri daha iyi kavrayacaksınız.

Suç, yasaları ihlal eden herhangi bir eylemdir. Ayrıca, yasaların gerektirdiği şeyleri yapmamak da suç sayılır.

Mağdur birinin yasaları ihlal etmesinden şu veya bu şekilde zarar gören kişidir.

Tanık, mahkemeye giderek bildikleri veya gördükleri hakkında bilgi veren kişidir.

Bir kişi bir hukuk mahkemesine gidip ne olduğu konusunda gerçeği anlatırsa, bu kişi mahkeme önünde **tanıklık etmiş** olur.

Mahkemede söylenen her şey bir yere yazılır. Böylece kimse söylenen şeyleri unutmaz. Bu yazılı belgeye **ifade** denir.

Eğer mahkemeye gitmeden önce korkuyorsanız bundan utanmayın! Bu doğaldır.

"Yol Gösterici İlkeler" adını taşıyan bu belgenin amacı tam tamına mahkemedeki deneyiminizin mümkün olduğunca sorunsuz geçmesini ve bu süreçte ihtiyacınız olan her şeyin karşılanmasını sağlamaktır.

Çocuk suç mağdurları ve tanıkları için adalete yönelik yol gösterici ilkeler

Tüm dünyadaki ülkeler, insanlara adil davranılması ve insanların özgürlük ve barış içinde birlikte yaşamalarının sağlanması konusunda anlaşmıştır. Bu anlaşma, herkesin eşit "**haklara**" sahip olduğu ve her kişinin başka herkes tarafından tanınım saygı görmesi gerektiği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Bütün çocuklar aynı haklara sahiptir ve bu haklar [Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme'de](#) tanınmıştır. Bu haklarla amaçlanan, çocukların güvenlik ve sağlık içinde büyümeleri, gelişmeleri ve öğrenmelerini, kendi toplumlarının tam üyeleri olmalarını sağlamaktır. Bu hakların hepsi önemlidir ve hepsine her durumda saygı gösterilmesi gerekir.

Bu yol gösterici ilkeler, bir ülkede yasaların ve kuralların, çocuk mağdurların ve suç tanıklarının haklarını eksiksiz biçimde korumasına yardımcı olabilecektir.

Çocuk olarak sizin de haklarınız var
Haklarınız, Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen bir anlaşmada yer almaktadır.

I. Haklarınız Neler?

A. Size saygılı ve şefkatli davranılmasını isteme hakkınız vardır. Bu, insanların size her zaman saygılı davranması gerektiği anlamına gelir.

1. Çocuk mağdurlara ve tanıklara **yargı sürecinin** bütün aşamalarında özenli ve duyarlı davranılmalıdır.
2. Her çocuğa, kendi gereksinimleri, arzuları ve duyguları olan bir birey olarak davranılmalıdır.
3. Herhangi bir suçu **soruşturanlar**, ne olup bittiğini çözmeye çalışırken bir çocukla ancak gerektiği uzunlukta konuşmalıdırlar.
4. Bir çocuk mağdur veya tanıkla görüşecek kişiler bu konuda özel eğitim almış olmalıdırlar ki uygun soruları uygun biçimde sorabilsinler. Bu kişiler çocuğun neye gereksinimi olduğunu düşünmeli ve çocuğa saygılı ve adil biçimde davranmalıdırlar.
5. Bir çocuk mağdur veya tanıkla temasta olan herkes çocuğun ihtiyaçlarını, düşüncelerini ve duygularını dikkate almalıdır. Bu kişiler çocuklar güvenli ve rahat yerlerde konuşmalı, çocuğun kullandığı ve anlayabileceği bir dilden konuşmalıdır.

Yargı sürecinde, yasaları ihlal eden kişinin yol açtığı zararın giderilmesi için birçok adım atılır. Bu süreç, polisin veya yasalara uyulmasını sağlamakla görevli kişilerin yasanın ihlal edildiğini belirlemesiyle başlar. Genel olarak bunun ardından **kanıtları** toplamaya yönelik bir araştırma çalışması yapılır. Eğer **duruşma** yapılacaksa bu daha sonra gelir. Sonunda, ortaya çıkan zararın giderilmesi için neler yapılacağı kararlaştırılır.

Yargı sürecinin amacı, her zaman adil olunmasını sağlamaktır.

Yargı sürecinde rol alanlar - polisler, yargıçlar vb.- uygun davranışlar içinde olmalıdır. Bu kişilerle karşılaştığınızda - hangi nedenle olursa olsun- kendinizi iyi hissetmiyorsanız veya bir şeye ihtiyacınız varsa bunu onlara söyleyebilirsiniz. Onlar da, size yardımcı olmak için ellerinden gelen her şeyi yapacaklardır ve bir şey yapamıyorsa da bunun nedenlerini açıklayacaklardır. Sizinle görüştükleri sırada söylediklerini anlamıyorsanız onlardan açıklamalarını isteyin. Yorulursanız, hemen söyleyin.

B. Ayrımcılığa karşı korunma hakkınız vardır. Başka bir deyişle, size adil davranılması gerekir. Dünyadaki her çocuk başkalarından farklı görünür, farklı düşüncelere ve geleneklere sahiptir. Bu durumu, her biri dünyaya ayrı bir güzellik katan ve dünyayı daha ilginç kılan gökkuşağı renklerine benzetebiliriz. İnsanlar arasındaki farklılıklara her zaman saygı gösterilmesi önemlidir.

1. Çocuk mağdurlara ve tanıklara adil ve eşit davranılmalıdır. Bu, çocukların kim olduklarına, nerede yaşadıklarına, ana babalarının ne yaptığına, hangi dili konuştuklarına, dinlerinin ne olduğuna, ne düşünüp söylediklerine, kız mı erkek mi, zengin mi yoksul mu olduklarına bakılmadan böyle olmalıdır. Bütün bu söylenenler, göçmenler, mülteciler, hasta olanlar, işitme ve konuşma sorunu olanlar, tekerlekli sandalye veya koltuk değneği kullananlar için de geçerlidir.

2. Kimi çocuklar, başlarına gelen şeyler nedeniyle özel yardıma ve korunmaya ihtiyaç duyabilirler. Örneğin, **cinsel saldırıya maruz kalan** çocukların durumu böyle olabilir. Ayrıca, kız ve erkek çocukların ihtiyaçları da farklı olabilir. Bu çocukların özel ihtiyaçları için özel hizmetler sağlanmalıdır.

3. Yaşları ne olursa olsun bütün çocuklar, bu durum **yüksek yararlarına** aykırı olmadığı sürece, yargı sürecine tam olarak katılma hakkına sahiptir. Bir çocuk tanık durumunda olduğunda, aksi kanıtlanmadığı ve çocuk kendisine yöneltilen soruları anlayıp bunlara başkasının yardımı olmadan yanıt verdiği sürece bu çocuğun verdiği ifade doğru sayılmalıdır. Çocuk, bu süreçte yer aldığı için herhangi bir zarar görmemeli ve risk altına girmemelidir.

Kendilerinin veya ana babalarının ırkı, dengi, cinsiyeti, dili, dini, kökeni, varlıklılık durumu, kusuru, doğumu veya statüsü ne olursa olsun bütün çocuklar aynı haklara sahiptir.

C. Bilgilendirilme hakkınız vardır. Bundan kastedilen, neler olup bittiğini bilme ve anlamadığınız şeyleri sorma hakkınızın olmasıdır.

1. Çocuk mağdurlar ve tanıklar, aileleri ve onları savunanlar, yargı sistemiyle ilk temaslarından başlayarak sürecin tümünde aşağıdaki bilgileri en kısa sürede edinme hakkına sahiptir:

- Sağlık alanında, psikolojik anlamda ve diğer türde ne gibi hizmetlerin olduğunu ve bunların nasıl kullanılabileceğini öğrenmek. Bu kişilerin ayrıca başka tür yardım ve tavsiyeleri bilme ve bunlardan yararlanma hakkı vardır. Verili duruma göre, bu kişiler uğradıkları zarar karşılığında parasal yardım da alabilirler veya acil gereksinimlerini karşılayabilmek için acil durum yardımlarından yararlanabilirler.
- Bu kişilerin, yargı sürecinin her aşamasında nelerin olacağını bilme hakları vardır. Çocuklara, **tanıklık yaptıklarında** kendilerinden ne beklendiği, **tanıklıklarının** neden önem taşıdığı, bunun ne zaman ve nasıl olacağı söylenmelidir. Bu tanıklığın gerçeğin ortaya çıkmasına ne yönden yardımcı olacağı anlatılmalıdır. Çocuklara söylenmesi gereken bir başka şey de soruşturma ve duruşmalar sırasında kendilerine farklı yollardan sorular sorulabileceğidir.
- **Duruşmaların** ve diğer önemli olayların tarihleri verilmelidir.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile **Suç ve Gücün Kötüye Kullanımı Mağdurlarına Adalet Sağlanmasında Temel İlkeler Bildirgesi'**ne göre çocuk mağdurların ve tanıkların hangi haklara sahip oldukları ve bu hakların nasıl korunacağı anlatılmalıdır.
- Yasayı ihlal ettiğinden kuşku edilen, aynı zamanda **sanık** da denilen kişiye ne olduğunu bilme hakkı vardır. Bundan kastedilen, örneğin sanık olan kişinin yakalanması, tutuklanması, nerede tutulduğu, bunun ne kadar süreceği, mahkemeden sonra bu kişiye ne olacağı gibi bilgilerdir.
- Ortaya çıkan zarar karşılığında tazminat almanın mümkün olup olmadığını bilme hakkı vardır. Bu tazminat suçu işleyen kişiden alınabileceği gibi devlet tarafından da karşılanabilir. Bu mümkünse, tazminatın nasıl, hangi yoldan alınacağı da bildirilmelidir.

Yargı süreci ve bu süreçte insanların size nasıl yardımcı olabilecekleri konusunda öğrenmek istediğiniz ne varsa sormaktan çekinmeyin.

Ayrıca, yargı sürecinde görevli kişilere her zaman doğruyu söylemeniz gerektiğini unutmayın. Hangi nedenle olursa olsun eğer gerçeği söylemekten korkuyorsanız, bilin ki polisler, yargıçlar ve yargı sürecindeki diğer görevliler size yardımcı olmak, gerekiyorsa korumak üzere oradadır.

D. Söylediklerinin dinlenmesi, görüş ve duyarlılıkları açıklama hakkı. Buna göre, görüşünüzü ifade etme, sözünüzün dinlenmesini ve ciddiye alınmasını bekleme hakkınız vardır. Her çocuğun, yetişkinler kendisi hakkında birtakım kararlar alırken, ne olması gerektiğini dile getirme hakkı vardır. Bu söylenen hukuksal süreçlerdeki kararlar için de geçerlidir. Çocuklar büyüdükçe, kendi yaşamlarını etkileyecek tercihlerde daha sorumlu davranmayı da öğrenirler.

1. Yargı sisteminde görevli profesyoneller ve diğerleri, çocuk mağdurların ve tanıkların, düşüncelerini ve hissettiklerini özgürce ve kendi yollarından dile getirebilmelerini sağlamak için her tür çabayı göstermelidirler. Bu amaçla:
  - Çocuk mağdurların ve tanıkların, yargı sürecinde yer almaya ilişkin endişe ve korkularını dile getirmelerine imkan tanınmalıdır. Çocuklar ifadelerini nasıl vereceklerine karar verebilmeli, mahkeme bittikten sonra duyularını dile getirmeye özendirilmelidir.
  - Yetişkinlerin, çocukların duyarlılıklarını ve görüşlerini ciddiye almaları sağlanmalıdır. Çocuğun istediği bir şeyin yapılmasının mümkün olmadığı durumlarda, nedenlerin açıklanması ve çocuğun da bu nedenleri anlaması önemlidir.

Yargı sürecinde yer alanlar - polisler, yargıçlar vb.- onlara söyleyeceklerinize ilgi duyacaklardır. Konuşurken uygun kelimeler bulamıyorsanız veya meramınızı nasıl anlatacağınızı bilemiyorsanız çekingen davranmayın ve kendinizi aptalmış gibi hissetmeyin. Yeter ki, onlara söylemek istediğiniz bir şeyler olduğunu anlatabilin; böylece onlar da size yardım edecektir. Eğer birisiyle başkaları duymadan özel olarak konuşmak istiyorsanız, bu kişiye bunu söyleyebilirsiniz.

E. Etkili biçimde yardım görme hakkı. Bu yardım alma hakkınızın olması anlamına gelir.

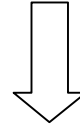
1. Çocuk mağdurlar ve tanıklar ve gerektiğinde bu çocukların aile üyeleri, doktor, hastabakıcı, avukat, polis, sosyal çalışmacı gibi eğitilmiş profesyonellerle çocuk mağdurlar ve suç tanıkları ile ilgili görevler yapan diğer bütün kesimlerden yardım alabilmelidir.
2. Yardımlar, hukuksal yardımlar, sağlık hizmetleri, sosyal ve eğitimsel hizmetler ve para biçiminde alınabilir. Yaralanmış veya zarar görmüş çocuklar söz konusu ise tıbbi ve psikolojik hizmetler de devreye girebilir. Sonuçta, çocukların kendilerini toplaması ve güvende hissetmesi için gereken her tür hizmet sağlanabilir.
3. Profesyoneller, çocuk mağdurlar ve tanıklara yardımcı olurken birlikte çalışmak için her tür çabayı göstermelidirler ki çocuklar yargı sürecinde gerekli olandan daha uzun zaman geçirmek zorunda kalmassınlar.
4. Çocuk mağdurlar ve tanıklar, bu konularda eğitilmiş uzmanlardan yardım almalıdır. Bu uzmanların işi, yargı sürecinin her aşamasında ne olacağını ve bunlardan ne beklenebileceğini çocuklara anlatmaktır. Bu uzmanlar ayrıca çocuklara ve ailelerine farklı türde destekler için nerelere başvurmaları gerektiğini anlatırlar.
5. Profesyoneller çocukların daha kolay ve rahat ifade verip tanıklık etmelerini sağlayacak yollar geliştirmelidir. Bu amaçla örneğin aşağıdakiler yapılabilir:
  - Özel ihtiyaçları olan çocuklara yardım etmeleri için çocuk mağdur ve tanık uzmanlarının hazır bulundurulması;

- Çocuğun yüksek yararına olduğu sürece, ne zaman gerekiyorsa uzmanların veya yakın aile üyelerinin ifade verirken çocuğun yanında olmalarının sağlanması;
- Mahkemenin, çocuğun "yasal vasisi" olarak bir yetişkini atamasının sağlanması. Bir çocuğun anası/babası veya çocuktan sorumlu olan kişi çocuğun yüksek yararına karar almak için ortada yoksa, böyle bir vasi ataması gerekebilir.

Eğer sizinle görüşen kişiler sizi korkutuyorsa veya kendinizi rahatsız hissediyorsanız, o zaman yargı sürecinde görevli olup güvendiğiniz ve size iyi davranan biriyle konuşmak istediğinizi söyleyin. Yargı sürecinde neye ihtiyacınız olursa söylemekten çekinmeyin. Eğer ihtiyaçlarınız karşılanamıyorsa, karşınızdakiler bunun nedenlerini açıklamalı, mutlaka ellerinden geleni yapıp sorununuza en iyi çözümü bulmalı ve durumunuzu iyileştirmelidir.

F. Özel yaşamın gizliliği hakkı. Bundan kastedilen, özel bilgilerinizi kendinize saklayabilmenizdir. Ancak, bu söylenenin başka anlamları da vardır.

1. Bütün çocuk mağdurların ve tanıkların özel yaşamlarının gizliliğine özen gösterilmesi çok önemlidir
2. Biri çocuk yargı sürecine dahil olduğunda, çocuğun güvendiği kişiler dışında başka hiç kimsenin bu durumdan haberdar olma hakkı yoktur. Yetişkinler çocuğun adını gizli tutmalı ve bu kimliği açığa çıkaracak bilgiler vermemelidir.
3. Çocuğun korunması açısından, kamuoyu ve **medya** çocuk ifade verirken mahkeme salonuna alınmamalıdır.

Özel yaşama saygı hakkı şu anlama gelir:

- Kişisel bilgileriniz size aittir;
- Kimi durumlarda kimliğinizi başkalarına açıklamayabilirsiniz;
- Yaşamınızı başkaları tarafından gözlenmeden sürdürürsünüz;
- Başkaları sizi dinlemeden istediğiniz kişiyle konuşursunuz;
- İsterseniz yalnız kalabilirsiniz

Yargı sürecine katılmanız gizlidir. Yargı sürecinde görev alanlar dışında kimsenin bu katılımı bilmesi gerekmez.

Mahkeme salonunda siz konuşurken, yargıcın başkalarının ve gazetecilerin orada bulunmalarını engellemesi gerekir.

G. Yargı sürecinde güçlülüklerden korunma hakkı. Burada kastedilen, bir suçun tespit edildiği andan başlayarak bu suçun soruşturulması ve mahkeme ile devam eden süreçte size yönelik kötü davranışlardan korunacağınızdır.

1. Profesyoneller her zaman anlayışlı ve nazik olmalıdırlar. Ayrıca:

- Yargı süreci boyunca çocuk mağdurlar ve tanıklarla birlikte olup onlara yardım ve destek sağlamalıdırlar;
- Çocuğun oturumlara ve yargı sürecine katılması bekleniyorsa, bunlar önceden planlanmalıdır ki çocuk gerekli hazırlıklar için zaman bulabilsin. Çocuk mağdurlar ve tanıklar bütün süreç boyunca aynı profesyonel kişilerden yardım görmelidir;

- Gecikmenin çocuğun yararına olacağı durumlar dışında, duruşmaların mümkün olan en kısa sürede bitmesi sağlanmalıdır. Çocukların da yer aldıkları soruşturmalar da mümkün olan en kısa süre içinde yapılmalı ve süreçte önce çocukların dinlenmesi için gerekli mahkeme kuralları geliştirilmelidir. Çocuktan, ancak zorunlu olduğunda mahkemeye gelmesi istenmelidir;
- Çocukların, kendilerini rahat ve güvende hissedebilecekleri özel odalarda sorgulanmaları sağlanmalıdır. Mahkeme salonları da çocukları rahat ettirecek biçimde düzenlenmelidir. Çocuklar ifade verirken ve tanıklık yaparken mola alabilmeli ve çocuğun mahkemeye çağrılacağı zamanlar çocuğun yaşına ve olgunluk düzeyine en uygun düşecek biçimde ayarlanmalıdır. Çocuğun ifade vermesini kolaylaştırmak için gereken ne varsa yapılmalıdır.
- Bir çocuğun soruşturulma, ifade verme ve duruşmalara katılma sıklığı sınırlandırılmalıdır. Bunu gerçekleştirmenin bir yolu, çocuğun söylediklerinin videoya alınmasıdır.
- Çocuğun sanıkla, başka bir deyişle suçlanan kişiyle ancak mutlaka gerekli olduğunda karşılaşması sağlanmalıdır. Çocuklara mahkemede soru yöneltme işi mutlaka sanığın görüş alanının dışında yapılmalıdır. Suçlanan kişi çocuğa hiçbir zaman soru yöneltmemelidir. İfade verecek çocuklar için ayrı bekleme ve ifade odaları olmalıdır.
- **Yargıcın** da yardımıyla, çocukların mahkemede anlayabilecekleri bir dilden ve kendilerini ürkütmeyecek biçimde sorgulanabilmeleri sağlanmalıdır.

İlgililer yargı sürecinin mümkün olduğu kadar kısa sürmesi için ellerinden geleni yapmalı ve bu sürecin size verdiği rahatsızlığı asgari düzeyde tutmalıdır. Eğer suç işleyen kişiyi görmek istemiyorsanız bunu söyleyin. Böylece ilgililer sizin bu kişiyle gerekenin ötesinde temasa geçmenize meydan vermeyecek ve her temasta da sizin iyi korunmasını sağlayacaktır. Böylece bu kişi size zarar veremeyecek, korkutamayacaktır.

H. Güvenlik hakkı. Kendinizi güvende hissetme ve zarar görmeme hakkına sahipsiniz.

1. Bir mağdurun veya tanığın zarar görme olasılığı varsa, olası tehlikeler konusunda yetkililere bilgi verilmesi çok önemlidir. Yetkililer, kurallara uyulmasını sağlama gücünü elinde bulunduran kişilerdir. Bunlar, emniyet görevlileri veya koruma sağlayabilecek durumdaki diğer kişiler olabilir. Çocuğun, yargı süreci öncesinde, sırasında ve sonrasında olası herhangi bir tehlikeden korunması önemlidir.
2. Çocuklarla temas halindeki profesyonellerden, bir çocuk mağdurun veya tanığın zarar gördüğünden veya görebileceğinden kuşkulandıkları taktirde bunu yetkililere iletmeleri istenmelidir. Bu, onların işinin bir parçasıdır.
3. Profesyoneller , insanların çocuk mağdurlar ve tanıkları ürkütmeye, tehdit etmeye veya zarar vermeye kalkışmalarını önleyecek biçimde eğitilmiş olmalıdırlar. Bir kişi, bir başkasının kendisini istemediği bir şeyi yapmaya veya söylemeye zorlayacağından korkuyorsa, o kişi ürkütülmüş demektir. Örneğin, birileri kalkıp bir başkasına istediklerini yapmaması halinde başına kötü şeyler geleceğini söyleyerek bu kişiyi tehdit edebilir. Eğer ortada bir çocuk mağdurun veya tanığın bu şekilde sindirilmesine ilişkin bir olasılık varsa, çocuğun güvenlik içinde olmasını sağlayacak önlemler alınmalıdır.

Çocuk mağdurlar ve tanıkların güvenliğini sağlamak üzere atılabilecek kimi adımlar aşağıda sıralanmaktadır:

- Çocuğun, yasayı ihlalle suçlanan kişiyle herhangi bir sırada karşılaşmamasını sağlamak;
- Çocuğa zarar verecek herhangi bir kişinin, "tahdit emirleri" adı verilen mahkeme kararlarıyla ocuttan uzak durmasını sağlamak. Çocuktan uzak durması gereken kişinin adı da resmi isteye konularak, emniyet görevlilerinin ve yargı sürecindeki diğerk kişilerin bu kişinin çocuktan uzat tutulması gerektiğini bilmeleri sağlanır.
- Eğer suçlanan kişi çocuğu tehdit ediyorsa bu kişi mahkeme başlayıncaya kadar göz altında tutulmalı veya özel "temas etmeme" kefalet koşullarına tabi tutulmalıdır. Kefalet, suçlanan kişinin, mahkeme öncesinde ve sırasında tutuklu kalmamak için yatırdığı paradır. Sanık mahkemeye çıktığında bu para iade edilir. Buna karşılık sanık mahkemeye çıkmazsa o zaman mahkeme parayı tutar. "Temas etmeme" kefaleti ise, suçlanan kişinin, ancak belirli bir kefalet yatırarak VE çocuk mağdur veya tanıkla hiçbir biçimde temas etmeme koşuluyla tutuklanmaması anlamına gelir.
- Çocuğu korumak üzere alınabilecek bir diğerk önlem ise, suçlanan kişiyi ev hapsinde tutmaktır. Ev hapsi, suçlanan kişinin, mahkemeye kadar evinden çıkmaması anlamına gelir.
- Güvenlik görevlilerinden ve diğerk resmi makamlardan, gerektiğinde çocuk mağduru veya tanığı koruması istenebilir. Çocuk mağdurlar ve tanıkları korumanın bir diğerk yolu da kendilerini güvenli bir yerde tutmak ve bu yerin gizli kalmasını sağlamaktır.

Yargı sürecinde görev yapanlar - polisler, yargıçlar vb.- gerektiğinde sizi korumak için ellerinden geleni yapacaklardır.

Yargıçlar size zarar verebilecek kişilerin size yaklaşmasını yasaklayabilir. Sizinle temasının yasaklandığını bildiğiniz bir kişiyi görürseniz durumu hemen yargı sürecindeki görevlilere bildirin. Bu kişiler sizi koruyacak ve bu kişinin sizden uzak kalmasını sağlayacaktır.

Eğer tehlikede olduğunuzu hissediyorsanız, bu durumu yargı sürecinde görev yapan ve güvendiğiniz bir kişiye bildirin. Bu kişi sizi korumak için mümkün olan her şeyi yapacak veya ortada bir tehlike yoksa bu konuda size güvence verecektir.

I. Tazminat hakkı. Uğradığınız zarar karşılığında size yardımcı olmak üzere verilecek şeydir.

1. Mağdur çocuklara, mümkün olan her durumda, maruz kaldıkları zararın giderilmesini sağlayacak tazminat verilmelidir. Tazminat, mağdur çocukların maruz kaldıkları zararın resmen tanınması demektir. Tazminat, mağdur çocukların sağlık ve esenliklerini yeniden kazanmalarına yardımcı olur. Çocuklar ayrıca bu sayede yeni bir yaşama da başlayabilirler. Mağdur çocukların tazminat başvurusunda bulunup alabilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
2. Çocuk korunduğu, görüşleri ve ihtiyaçları dikkate alındığı sürece ve mümkünse, tazminat kararı mahkeme

Tazminat nedir?

Tazminat, bir yanlışı gidermek için verilen şeydir. Böylece insanlar rahatlayıp uğradıkları zarardan sonar kendilerini toplarlar. Bu tazminat para olarak verilebileceği gibi tıbbi bakım, diğerk sağlık hizmetleri veya sosyal destek biçiminde de olabilir. İnsanlar mağdur olan kişinin uğradığı zararı Kabul edip kendisine saygı gösterdiklerinde, bu da bir tür tazminattır.

sirasında alınmalıdır. Örneğin "telafi edici" adalet gibi gayri resmi ve topluluk yaşamına dayalı usuller de özendirilmelidir. "Telafi edici adalet" cezalandırmaya değil, belirli biç suçun yol açtığı zararın giderilmesine odaklanır.

3. Tazminat, farklı yerlerden ve farklı yollardan gelebilir. Yasayı ihlalden suçlu bulunan kişiden mağdura tazminat ödemesi istenebilir. Bunun yanı sıra tazminat, suç mağdurlarına yardımcı amaçlayan programlar yoluyla hükümetten de gelebilir. Mümkünse, bu tazminat, toplum ve eğitimle yeniden bütünleşmenin, tıbbi tedavinin, zihinsel bakımın ve hukuksal hizmetlerin masraflarını karşılamalıdır. Mağdurların tazminat almalarını sağlayacak kurallar getirilmelidir.

Bir suçtan dolayı kendiniz veya yakınlarınız ve sevdikleriniz zarar görmüşse, yargıçlar mümkün olan durumlarda kendinizi toparlamanız için size tazminat ödenmesi kararı verebilir. Bu tazminat, para, tıbbi bakım veya sosyal destek biçiminde olabilir.

J. Özel önleyici önlemler aldırma hakkı.

Bütün çocukların haklarını koruyacak, incinmelerini ve zarar görmelerini önleyecek kurallar vardır. Bununla birlikte yetişkinler çocuk mağdurlar ve tanıkların korunması için fazladan önlemler almak durumundadır.

1. Bir çocuk mağdurun zarar görebileceğine ilişkin bir risk varsa, bu çocuğu korumak üzere özel önlemler alınmalıdır. Evlerinde zarar gören, cinsel amaçla kullanılan, kurumlarda yaşarken olumsuz deneyimler geçiren ve çalıştırılmak, cinsellik veya başka sömürü amaçları için bir ülkeden diğerine götürülen çocukların korunması için özel girişimlere gerek vardır.

İnsanlar ayrıca, yargı süreci tamamlandıktan sonra suçların bir daha işlenmemesini sağlamaya çalışacaktır. Özellikle, herhangi bir suçun mağduru sizseniz - yani bu suçtan doğrudan zarar görmüşseniz- insanlar başınıza gelenin bir daha tekrarlanmaması için özel önlemler alacaklardır.

II. Haklarınız günlük yaşamınızda nasıl gerçekleşir?

1. Çocuk mağdurlar ve tanıklarla çalışan profesyoneller, bu çocukların nasıl korunacağı ve gereksinimlerinin nasıl karşılanacağı konusunda eğitim görmelidirler. Kendilerine en güncel bilgiler ve eğitim verilmelidir ki çalışmalarını sürekli iyileştirebilsinler.
2. Profesyoneller aşağıdaki konularda eğitilmelidir:
  - İnsan haklarının, özellikle çocuk haklarının iyi öğrenilmesi. Çocuk mağdur ve tanıkların birbirinin aynı olmadığı ve her birinin farklı gereksinimleri olabileceği de öğrenilmesi gerekenler arasındadır;
  - Çocuklarla birlikte çalışırken nasıl davranmak gerektiğinin ve çalışmanın çocuklara nasıl açıklanacağı öğrenilmesi;
  - Çocuğun içinde bulunduğu tehlikenin belirlenmesi ve çocuk zarar görmüşse bunun izlerden ve yaralardan veya çocuğun davranış biçiminden hareketle tespit edilmesi;
  - Çocuğa yardım için ne zaman acil önlemlere başvurulması gerektiğinin, çocuğun yardım için nereye götürüleceğinin bilinmesi ve çocuğun özel yaşamına her zaman saygı gösterilmesi;

- Her yaştan çocukla nasıl konuşulacağına bilinmesi, böylece çocukların neler olup bittiğini kavrayıp kendilerini rahat hissetmelerinin sağlanması. Çocukların söylediklerine kulak verilmesi, kafası karışmış veya korku içindeki çocuklara güven verilmesi de bu kapsamdadır.
  - Çocukları ürkütüp onlara zarar vermeden, ancak gerçeği söylemelerine yardımcı olacak tarzda soru sormasının öğrenilmesi;
  - Çocuk mağdurlar ve tanıklarla çalışan profesyonellerin farklı rol ve işlerinin öğrenilmesi;
3. Profesyoneller birlikte çalışmak için ellerinden geleni yapmalı, çocuk mağdur ve tanıkların mümkün olan en iyi bakım ve korumayı alabilmeleri için herkes katkısını yapmalıdır. Herkesin işini en iyi biçimde yapması için birtakım kurallar konulması da gerekebilir.
  4. Bütün ülkeler önemli bilgileri paylaşmalı; çocuklara zarar veren işler için farklı ülkelere giden yetişkinleri tespit etmek, soruşturmak ve bu kişilere karşı hukuk yollarına başvurmak için birlikte çaba göstermelidir.
  5. Profesyoneller, elinizdeki yol gösterici ilkeleri, yargı sürecindeki çocuk mağdurlar ve tanıklara yardımcı olacak yasaları ve diğer kuralları geliştirme amacıyla kullanmalıdırlar.
  6. Profesyoneller, yaptıkları işin çocuklara gerçekten yardımcı olup olmadığını, yargı sürecindeki diğer kurumların da işlerini işi yapıp yapmadığını düşünmelidirler. Profesyoneller, çocuk mağdur ve tanıkların iyi nasıl koruyabileceklerini, böylece elinizdeki yol gösterici ilkelerin bütün çocukların yaşamında ne tür değişiklikler yaratabileceğini her zaman dikkate almalıdırlar.

Yargı sürecinde yer almak o kadar ürkütücü bir şey olmamalı.

Birleşmiş Milletler Yargı Süresindeki Çocuk Mağdur ve Tanıklara ilişkin Yol Gösterici İlkeler belgesi, bu süreçte gerek duyduğunuz her tür yardım ve korumanın size sağlanması için kullanılmaya hazırdır.

ANLAMAKTA GÜÇLÜK ÇEKİLECEĞİNİZ SÖZCÜKLER

Sanık: Bir kişinin belirli bir yasayı ihlal ettiği konusunda inandırıcı güçlü nedenler varsa o kişiye sanık denilir. Bu kişinin gerçekten yasa ihlali yapıp yapmadığına mahkeme karar verir ve eğer kişi suçlu bulunursa ortaya çıkan zararın giderilmesi ve bu tür başka olaylar ortaya çıkmaması için yapılması gerekenleri belirler.

Çocuğun yüksek yararı: Çocukları etkileyen herhangi bir girişim çocukların yararına olmalı, çocukların geleceğe ilişkin umut ve düşlerinin gerçekleşmesine yardım etmelidir. Yetişkinler belirli kararlar aldıklarında, bu kararların çocuklar üzerindeki olası etkilerini de göz önünde bulundurmalıdır. Çocukların doğdukları andan itibaren şiddet, suiistimal ve ihmalden korunmalarını sağlama da bu kapsamda değerlendirilmelidir. Ayrıca, çocuklara gerekli bakım gösterilmesi; temiz içme suyuna, besleyici yiyeceklere, temiz ortamlara sahip olmaları sağlanmalı ve ilerde sağlıklı ve zinde yetişkinler olacak şekilde desteklenmelidir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme: Sözleşme, ülkeler arasında varılan anlaşmadır. Bu tür sözleşmelere zaman zaman "uluslararası anlaşma" veya "hukuk belgesi" gibi adlar da verilir. Çocuk Haklarına dair Sözleşme bütün çocukların haklarını tanıır. Bu haklardan amaçlanan, çocukların büyüyüp gelişmelerini, güvenlik ve sağlık içinde yeni şeyler öğrenmelerini ve topluluklarına eksiksiz biçimde katılmalarını sağlamaktır. Ülkeler, Çocuk Haklarına dair Sözleşme'yi imzalayarak, nerede olurlarsa olsunlar bütün

çocuklara saygılı yaklaşma ve haklarını koruma sözü vermiş olurlar. Sözleşme, tarihte en geniş anlamda kabul gören insan hakları belgesidir ve ikisi hariç dünyadaki bütün ülkeler tarafından benimsenmiş veya "onaylanmıştır."

Çocuk mağdur: Herhangi bir yasa ihlal edildiğinde bundan zarar gören 18 yaşından küçük kişi. Suçun işlenmesindeki veya sanığın yargılanmasındaki konumu ne olursa olsun bütün çocukların korunma hakkı vardır.

Çocuk tanık: 18 yaşından küçük olup ne olduğunu gören veya duyan ve yasa ihlali durumunda gerçeğin ortaya çıkmasını sağlayacak bir şeyler bilen kişi.

Hukuk mahkemesi: Bir kişi yasa ihlali ile suçlandığında bu kişi ne olduğunu anlatması için "hukuk mahkemesi" olarak adlandırılan özel bir yere getirilir. Bu arada, başka kişiler de olayı kendi açılarından anlatırlar. Mahkemedeki görevliler herkesi dinler ve sonuçta gerçekten bir yasa ihlali olup olmadığına, varsa bu konuda ne yapılacağına karar verir.

Suç ve Gücün Kötüye Kullanımı Mağdurlarına Adalet Sağlanmasında Temel İlkeler Bildirgesi: Bu Bildirge 1985 yılında Birleşmiş Milletler tarafından suç mağduru olan ve yasaları ihlal eden kişilerden zarar görenlerin haklarını korumak üzere benimsenmiştir. Bildirge, bütün suç mağdurlarının adil davranılması, bu kişilere gerekli yardımların yapılması ve uğradıkları zararın telafi edilmesi için ülkelerin gerekli önlemleri almaları gerektiğini belirtmektedir.

Ayrımcılık: Dünyadaki herkes başkalarından farklıdır ve farklı fikirlere ve geleneklere sahiptir. Bu farklılıklar nedeniyle insanlara adil davranılmadığında bu insanlar ayrımcılıkla karşılaşmış olurlar. İnsanlar arasındaki farklılıklara her zaman saygı gösterilmesi önemlidir. Kim olursa olsun, nerede yaşarsa yaşasın, ana babaları ne iş yaparsa yapsın, hangi dili konuşup hangi dine bağlı olursa olsun, ne düşünüp ne söylese söylesin, cinsel yönelimi ne olursa olsun ve ister zengin ister yoksul olsun bu söylenen bütün kız ve erkek çocuklar için geçerlidir.

Kanıt: Belirli bir ihlalden dolayı suçlanan kişinin suçunu veya masumluğunu ortaya çıkarmak üzere kullanılan bilgiler veya nesnelere.

Oturum: Sanığın, mağdurların ve tanıkların olayı hatırladıkları kadarıyla anlattıkları mahkeme safhası. Oturum sırasında tanıklara ne olduğu sorulur, ne gördüklerini ve ne yaptıklarını anlatmaları istenir.

Araştırma: Ne olduğunu ve kimin suçlu olduğunu ortaya çıkarmak üzere bütün verilere titizlikle bakmak. Bu alanda özel eğitim görmüş kişiler sorular sorarak, ipuçları ve kanıt arayarak işlenen suçu araştırırlar.

Yargıç: Yasalara gerekli saygının gösterilmesini, gerçeğin ortaya çıkmasını ve herkesin mahkeme kurallarına uymasını sağlamakla görevli kişi.

Yasa: İnsanların birbirlerine saygılı olmalarının ve birlikte güvenlik içinde yaşayabilmelerinin sağlanması için herkesin uyması gereken kurallar. Farklı türde birçok yasa vardır ve yasalar hep birlikte insanların doğru olan şeyleri yapmalarını sağlar.

Avukat (Vekil): Avukat veya vekil, yargı sürecinin savunduğu kişi açısından adil geçmesini sağlayacak kişidir. Suçlanan kişilere "savunma vekili" adı verilen avukatlar yardımcı olur. Kimi ülkelerde, mağdurlara da avukat sağlanır. Eğer size yardımcı olan bir avukat varsa, bu kişi sizin korunmanız ve haklarınıza saygı gösterilmesi açısından birinci derecede görevlidir. Eğer anlamadığınız bir konu varsa veya bir şeylerin yanlış gittiği düşüncesine kapılırsanız avukatınızla konuşabilirsiniz ve avukatınız da size ne olduğunu ve yardım için ne yapabileceğini anlatır. Avukatınıza her şeyi söyleyebilirsiniz. Avukatınız da

söylediklerinizin aranızda kalmasına özen gösterecek ve siz izin vermezseniz bunlardan ana babanız dahil kimseye söz etmeyecektir.

Hukuk süreci veya hukuksal girişim: Yasalara saygı duyulmasını sağlamak üzere yapılan işler.

Medya: Televizyon, radyo, gazete, dergi veya Internet yoluyla kamuoyunu bilgilendiren kesim. Medya, belirli bir toplulukta ve dünyanın geri kalan bölümünde neler olup bittiğine ilişkin haberler verir.

Savcı: Savcı, ortada bir yasa ihlali olduğuna ve sanığın suç işlediğine ilişkin kanıtları sunmakla görevli kişidir. Yargı sürecinde savcı, herhangi bir yasa ihlali olmadığını ve sanığın suç işlemediğini gösteren kanıtlar sunma durumunda olan savunma avukatının karşısında yer alır. Savcı, mahkemede kamuyu temsil eder.

Tazminat: Zarar gören kişinin iyileşip kendini toplaması için kendisine yapılan yardım.

Haklar: Her çocuk yasa önünde eşit haklara sahiptir. Bu haklar, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme belgesinde yer almaktadır. Yaşama ve insan onuruna saygı; sağlık hizmetleri; eğitim; şiddet, suiistimal ve sömürüye karşı korunma; aile ortamında yaşama; ifade özgürlüğü; ailesel, kültürel ve toplumsal yaşama tam olarak katılma bu haklar arasındadır. Nerede yaşarlarsa yaşasınlar, bütün çocuklar aynı haklara sahiptir.

Cinsel saldırı veya suiistimal: Bir kişi bir çocuğu cinsellik içeren hareketlere zorlar veya ikna ederse bu durum ortaya çıkar. Çocuğa yönelik cinsel saldırı kapsamına, bir çocuğun vücuduna, çocuğun kendisini rahatsız veya incinmiş hissetmesine yol açacak biçimde dokunulması da girer. Ancak, bu saldırılarda bulunanlar yalnızca çocuğa yabancı kişilerden ibaret değildir. Bildikleri ve güvendikleri kişiler de çocuğa cinsel saldırıda bulunabilir veya çocuğa yanlış biçimde dokunabilir.

Yargılama: Bir kişi belirli bir yasa ihlaliyle suçlandığında, ne olup bittiğini değerlendirmek ve bütün kanıtları görmek için mahkeme toplanır. Ardından, mahkeme ortada gerçekten bir yasa ihlali olup olmadığına ve durumu düzeltmek için yapılması gerekenlere karar verir. Bu sürece yargılama adı verilir.

Birleşmiş Milletler (BM): Birleşmiş Milletler, dünyaya barış ve adalet getirmek için birlikte çalışan 191 ülke hükümeti tarafından kurulan örgüttür. BM, yeni savaşları önlemek, insan haklarını güvence altına almak, tüm dünya ülkelerine bir araya gelerek tüm ülkelerdeki insanları etkileyen önemli soruları, konuları ve sorunları değerlendirecekleri bir platform sağlamak üzere 1945 yılında kurulmuştur.